den fått denna sentida utsmyckning på samma gång som Sm. 1 vid flyttningen till kyrkogårdsmuren (se s. 27).

Stenen är 123 cm. hög, 55 cm. bred vid basen, 45 cm. bred vid toppen. Runorna äro 8 cm. höga. Inskriften går från nedre högra hörnet, där slingans början är utbildad till ett huvud, längs kanten ned till nedre vänstra hörnet, och slutet är ristat på den smalsida, som här stöter intill och nu är dold av stenmuren. Alla runorna äro emellertid synliga (se teckningen i B.). På den fria ytan, som inramas av slingan, synas diverse dekorationer.

Det är uppenbart, att vi ej ha med en vanlig runinskrift att göra. Runformerna äro ej de vanliga, och det är alldeles omöjligt att skönja något innehåll i dem, ej heller tror jag, att inskriften med sina egendomligt formade, innehållslösa runor har någon magisk innebörd. Åtskilliga tecken överensstämma med de runor av speciell karaktär, som finnas på runstaven.[1] I nedre vänstra hörnet synes runan *tvímaðr* ᛣ och vid stenens topp *belgþórr* ᚦ, två av de runor, som i Sverige eljest endast förekomma på runstaven. Andra tecken på Sm. 3, som härstamma från samma håll äro ᚴ och ᚿ. Den sistnämnda runan förekommer även på Sm. 14. ᚴ hör ej uteslutande hemma bland de kalendariska runorna[2], ᚿ påträffas helt enstaka på en gravsten B. 543, men ristaren av Sm. 3 har förmodligen hämtat dem från runstaven. Runan ᛇ är ej ovanlig som tecken för *c*, *ts* i de yngsta inskrifterna.[3]

Inskriften är ett försök att göra en runristning, utfört av någon, som hämtade sin kunskap om fädernas gamla skrift från runstaven, som de flesta kände till. Fast inga runstavar från den egentliga medeltiden äro kända, har det på goda grunder antagits, att detta kalendariska hjälpmedel uppfunnits då, eftersom dylika stavar förekomma i skilda lokala varianter redan vid nya tidens början.[4]

Inskriften kan alltså ha tillkommit under medeltiden. Det förefaller ej heller otroligt, att den sammanhänger med 1500- och 1600-talens göticism, ehuru det kan antagas, att representanterna för denna rörelse kunnat utföra en runristning, som varit mera äkta. En runsten av samma typ förekommer i Täby kyrka i Närke.[5]

4. Blädinge kyrka. Allbo hd.

Pl. II: 1, 2, XXXVI: 1.

Litteratur: Wallman: teckning i A. T. A. med anteckningar; Sjöborg: Samlingar II s. 65; Liljegren: Runlära s. 165; Tuneld: Geografi III: 2 s. 749; L. 1970; Wieselgren: Ny Smål. Beskr. II s. 779; Mandelgren och Magni: läsning 1866 i Mg pf 6 mindre folio; Stephens: teckning aug. 1867 i Mg pf 6 mindre folio; Mandelgren: teckning i Mg avd. 11 pf 3 pl. 267 no 875; Stephens: O. N. R. M. III s. 367; Ihrfors: Smol. sacra III s. 155; Hjelmqvist i Ark. f. nord. fil. 1913 s. 80; Kjellmark: Skriftliga meddelanden; B. Asklund: Skriftliga meddelanden.

I Smålands museum i Växjö förvaras som deposition en runristad dopfunt av sandsten, som tillhör Blädinge kyrka. Sjöborg fann funten i kyrkans vapenhus.[6] Den köptes sedan därifrån av baron Gyllenkrok och placerades i parken till Oby gård i samma socken[7], vilket måste ha skett år 1820 eller 1821, eftersom Gyllenkrok ej blev ägare till Oby förrän 1820[8] och funten

[1] Ang. runstaven se Brate: Nordens äldre tideräkning, Lithberg i Fataburen 1921 s. 1 ff.
[2] Nord. Kultur VI s. 227.
[3] Nord. Kultur VI s. 241.
[4] Brate a. a. s. 13 ff., Lithberg a. a. s. 2.
[5] Hofberg: Nerikes gamla minnen, s. 92.
[6] Sjöborg: Samlingar II s. 65 (tryckt 1824).
[7] Mg pf 6 mindre folio (Anteckningar).
[8] Rosengren: Ny Smål. Beskr. III (Allbo) s. 112.

redan då Wallman gjorde sina resor 1819—1821 hade flyttats från kyrkan till Oby. I ett inventeringsprotokoll angående minnesmärkena i Blädinge kyrka år 1829[1] omnämnes ej heller någon dopfunt. Wieselgren och Tuneld ange samma lokal som Wallman, likaså de handskrivna källorna från 1860-talet i Mg, och »in the Park at Oby» stod den också enl. Stephens O. N. R. M. III, tryckt år 1884. Då hade den emellertid kommit i tryggare förvar, i det att den 1882 lämnades som deposition till Växjö läroverks samlingar, varifrån den med församlingens samtycke överflyttades till de samlingar, som vårdades av »Föreningen för Smålands fornminnen och kulturhistoria» å dåvarande »Smålands fornsal», numera »Smålands museum» i Växjö, där den har nr 65 i museets depositionskatalog.

Funten är väl bevarad och består av tre delar, fot, skaft och skål, huggna ur var sitt block. Hela funten är 1 m. hög: foten 35 cm., skaftet 20 cm., skålen 45 cm. Den senares bredd är 68 cm., räknat efter den yttre randen, 52 cm. räknat efter den inre, dess djup 30 cm. Skålen saknar centralt uttömningshål[2], men 12 cm. från bottenytans centrum på insidan synes början av en liten avtappningskanal, som går snett nedåt och vars mynning synes på skålens utsida ett par cm. ovanför dennas nedre rand. Detta hål har sannolikt tillkommit i senare tid.[3] På skålens insida äro mitt emot varandra tvenne skåror, som gå från övre kanten nedåt, 10 cm. långa, 5 cm. breda och 2 cm. djupa. På Ljungarumsfunten i Småland finnas liknande urtagningar.[4] En dm. nedanför den övre kanten på utsidan ligger ett 3,5 cm. brett järnband i en skåra runt skålen. Det motiveras av de vertikala sprickor, som finnas i skålen. På Wallmans teckning från o. 1820 saknas järnbandet, på teckningen i Mg avd. 11 pf. 3 från 1860-talet ser man det. På en kalkstensfunt från Kånna i Sunnerbo hd finnes ett liknande järnband.[5] Blädingefuntens skål har raka väggar, men profilen rundas nedtill och smalnar mot skaftet. Foten har formen av ett upp- och nedvänt tärningskapitäl, avsmalnande uppåt, med de fyra fälten inramade av rundbågar. På ett av fälten är ett enkelt kors inhugget. Skaftet, som förbinder fot och skål med varandra, är ganska starkt utåtbuktat. På skaftet är inskriften anbragt. Dekorationen är sparsam och utgöres endast av en snodd 1 dm. bred, som löper runt skålens övre kant omedelbart nedanför brädden och består av fyra band, två och två parallellöpande, med jämna mellanrum avbrutna av fyra likarmade kors. Utom den runinskrift, som nedan skall behandlas, har funten även en inskription med latinska bokstäver, anbragt på skålens brädd: *NILS IONS.*

Runt skaftet går en inskrift bestående av 31 runor, 7 à 8 cm. höga. Av dessa har en avklappning tagits (pl. XXXVI: 1). På det hela taget är det ej svårt att läsa runorna, men en viss förvirring vållas av att en del naturliga runda, jämna små hål finnas i sandstenen, och inne i texten kan det ibland vara svårt att avgöra, om man har med en dylik grop att göra eller en punktering. Före första runan är ett kors inhugget 6 cm. högt med en 2 cm. lång horisontalarm. Runorna tillhöra det fullständigt stungna alfabetet. Inskriften lyder:

finviþir hiog þæta kar : a : tiura : biærh : e
1 5 10 15 20 25 30

Efter 3 **n** är en ganska djup punkt vid bistavens nedersta ände som dess avslutning. Den är sannolikt ej ordskillnadstecken. Dessa utgöras där de förekomma, efter 19, 20, 25, 30, av ett tydligt :. Wallman ansåg punkten vara huggen, och jag var också ursprungligen benägen att anse den höra till ristningen, men senare undersökningar ha kommit mig att tvivla därpå.

[1] A. T. A.

[2] Annorlunda Blomqvist: Smålands romanska stenkonst s. 45: »alla fyra funtarna ... ha centralt uttömningshål».

[3] Jfr en liknande anordning på Nöttjafunten (Blomqvist a. a. s. 121 fig. 78) och på skånska funtar (Tynell: Skånes medelt. dopfuntar s. 152).

[4] Blomqvist a. a. s. 112.

[5] Roosval: Dopfuntar i Statens hist. mus. s. 71.

Kjellmark håller den för en vittring. »Den liknar ej heller de andra punkterna, som höra till ristningen, den är för trång och för djup.» Nr 4 är **v**, ett **f** med en tydlig punkt mellan huvudstaven och den inre bistaven. Den är med all säkerhet huggen. Samma uppfattning ha Hjelmqvist och Kjellmark, men Wallman har ej ritat ut den. Mellan bistavarna är också en grop, som emellertid ej är jämn utan ser ut som en naturlig fördjupning i stenen. Ingen har ansett den vara huggen. 7 är **i** utan någon punkt. Stephens i O. N. R. M. läser **e**. Inget skiljetecken kan upptäckas efter 8 **r**. 11 är **o** med bistavar på vänster sida, vilka ej skära över huvudstaven. Wallman läser **o**, L. och Stephens O. N. R. M. felaktigt **a**. I analogi med motsättningen ᛅ = *a*, ᛅ = *æ* brukades i det fullständigt stungna alfabetet ᛅ = *o*, ᛅ = *ø*. Något säkert exempel på *ø* finnes ej i inskriften, men 11 ᛅ bör sannolikt läsas *o*, ej *ø*. 12 **g** är tydligt punkterat. 14 är ᛅ, d. v. s. *æ*; jfr 28 ᛅ *æ*; *a* tecknas med ᛅ, nr 16, 18, 20, 25. 15 **t** har bistav endast till vänster. Mellan runorna 18 **a** och 19 **r** synes en figur, ganska tydlig, liknande ett upp- och nedvänt **f**. Det kan vara tillfälligt men är förmodligen resultatet av någon provhuggning. Efter 19 **r** är ett tydligt :. Av 20 **a** är undre hälften tydlig. 21 ᛏ har bistav endast till vänster liksom 15 ᛏ. Bistaven på 21 slutar i en tydlig punkt, som jag vid min undersökning ansåg vara huggen. Enl. Kjellmarks uppfattning är den »säkert avsiktlig», och statsgeologen dr Asklund har vid den undersökning av funtens material, som han företagit, även haft sin uppmärksamhet riktad på denna detalj och har som sin bestämda åsikt uttalat, att punkten är huggen. I inskrifter med punktdekorerade runor[1] är ᛏ en form av **t**, t. ex. i ᚾᚠᛏᛁᚱ på Hanningstenen (D. R. vol. II s. 293), och **d** har formen ᛏ, t. ex. ᛏᛦᚱᛉᛅᛋᛅᚿ och ᚼᛁᚱᛁᛚᛏᛅᚱ T. 112. Då punkten vid slutet av bistaven på 3 **n** antagligen är av naturen, är punkten på 21 ᛏ den enda huggna i inskriften med denna placering, varför det kan förefalla troligt, att den är ett diakritiskt tecken och runan således **d**. **d**-runan har varierande former i det helstungna alfabetet, t. ex. ᛏ, ᛏ, ᛏ, ᛏ[2], den sistnämnda endast påträffad helt sporadiskt i Danmark. Typen ᛏ kan ha utvecklat sig ur någon av dessa. Den synes dock ej vara belagd som tecken för *d* men är däremot som påpekats känd som **t**-runa. Jag har därför återgivit den med **t** i min läsning, i synnerhet som punktdekorerade runor i de inskrifter, där de kunna iakttagas, ej förekomma regelbundet, ofta endast helt enstaka. Att ristaren använt detta med punkt försedda **t** som tecken för *d* håller jag emellertid för mycket möjligt. Efter 30 **h**, vilken Stephens i O. N. R. M. läser som **k**, följer ett : och efter detta den sista runan, 31 **e**, ett **i** med en tydlig rund punkt vid huvudstavens mitt. Någon annan uppfattning av detta tecken är ej möjlig. Det är ej av samma art som det tecken, varmed inskriften börjar, vilket är ett tydligt kors.

1—8 **finviþir**, fsv. *Finnviðir*, stenmästarens namn, har svarabhaktivokal, tecknad med **i**, mellan stammens *ð* och nominativändelsen *r*. I 1200-talets småländska diplom är *e* den vanligaste svarabhaktivokalen framför *r*, men efter ett *i* i föregående stavelse är den också *i*.[3] I Smålandslagen representeras svarabhaktivokalen vanligen av breviatur, men i Cod. B förekommer 18 gånger *i*, oberoende av kvaliteten hos den föregående stavelsens vokal, en gång *e*.[4] Kock har framhållit, att det är ovisst, huruvida runan **i** motsvarar *i* eller *e* i latinska alfabetet, när den står som tecken för svarabhaktivokal i unga runinskrifter, och uppför bland sina exempel även det här behandlade ordet.[5] Det ändelse-*e* som förekommer i 26—31 fsv. *biærghe* är stavat med ᛁ, varigenom det göres troligt, att 7 **i** är *i*.

Finnvið(e)r är ett ganska vanligt namn i Sverige, t. ex. L. 468, L. 474 (Sv. Rr s. 104),

[1] Se ang. dessa s. 14!

[2] D. R. I: 1 s. XXXIII, Nord. Kultur VI s. 228 ff.

[3] Nbg. s. 227.

[4] Björkman: Smålandslagens ljudlära ss. 34, 61.

[5] Ljhist IV s. 409. Se ang. liknande frågor E. Olsson: Östg.-lagens 1300-talsfragment § 179, Kock: Ljhist IV s. 404, Sandwall: Ändelsevokalernas växling i Östg.-lagen 36, Hänninger: Fornskånsk ljudutveckling s. 219.

L. 507 (Sv. Rr. s. 73) L. 543, L. 548, L. 662 från Uppland, Sö. 54, 190, 319(?), Ög. 134 och i diplom från skilda delar av landet. Västnordiskt är det sällsynt. *Finn*-namnen som helhet äro mycket talrikare på västnord. område.[1] Ang. *Finn-* i personnamn se v. Friesen i N. Sm. Medd. VIII s. 12 f., Rö-stenen i Bohuslän s. 86 f.

9—12 **hiog**, fsv. *hiogg*, ej *hiøgg*, som redan påpekats.

17—19 **kar**. *kar* eller *fontkar* var i fsv. beteckning för dopfunt. På en funt från Gällstad i Västergötland är ristat: **antreos : kærþi kaʀ**.[2]

20—31 **a : tiura : biærh : e**, fsv. *ā Tiūra* (~*Diūra*) *biærghe*, namnet på den plats, där funten har tillverkats. Stephens, som läser denna del av inskriften **tiura biark**, återger det i sin översättning med »Djura-berg (now Kronoberg)».[3] Före honom har även Wieselgren l. c. gjort denna sammanställning med Kronoberg. Wieselgren har tänkt på *Tiurby*, som nämnes under denna form i den latinska versionen av Sigfridslegenden, *Tiuthyrby* i den svenska.[4] Hov och Tjurby voro de gårdar, som enl. legenden skänktes till kyrkan i Växjö redan på Sigfrids tid. De ha alltså ecklesiastisk karaktär, biskoparna residerade på Tjurby. På denna mark anlägges sedan Kronobergs kungsgård.[5] Skulle Tiuraberg vara ett äldre namn på Kronoberg? Hela denna sammanställning rymmer alltför många osäkra moment.

De svenska ortnamnen med *Tjur-* som förled innehålla i de flesta fall ursprungligt *þ*, vilket man ej väntar finna återgivet med **t** här. Det förefaller troligare, att vi här ha att göra med förleden *Djur-*. Ett Djuraberg finnes i Småland men är förmodligen ej det sökta namnet. SRP 639 år 1364 handlar om en försäljning av gårdarna Djuraberg, Hattasjöhult och Elgasjöhult, och brevet beseglas bl. a. även av herr Liqvid i Alseda. Hattasjöhult är en herrgård i N. Sandsjö socken i Västra härad, och Alseda ligger i Östra härad. Det är alltså sannolikt, att Djuraberg också legat i Njudung. I dessa trakter utbreder sig ett sandstensområde, den s. k. Almesåkraformationen[6], men då funtens material bestämts som Visingsösandsten (se nedan!) och det ej förefaller troligt, att man forslat sandsten från ett fyndområde för att låta det bearbetas inom ett annat, vågar man ej räkna med att vi här funnit funtens tillverkningsort.

I Blädinge socken, där funten hör hemma, kan man ej finna något ortnamn, som överensstämmer med det, som läses i inskriften. Det ligger då närmast till hands att söka funtens tillverkningsplats i den trakt, där materialet är hämtat. Statsgeologen doktor B. Asklund, som på det älskvärdaste sätt ställt sin sakkunskap till förfogande för en bestämning av funtens material, har efter företagen undersökning avgivit följande utlåtande:

»Den s. k. Blädingefuntens bergart består såväl vad själva karet beträffar som jämväl vad angår dess från karet skilda, av tvenne olika stenstycken bestående fotdelar, av sandsten tillhörande den s. k. Visingsöformationen och nära besläktad med den form av dennas sandstensarter, som brukar benämnas 'Grennasandsten'. Genom fältrekognoscering och mikroskopisk-petrografisk undersökning har jag kommit till den bestämda uppfattningen, att funtkarets bergart tillhör de fasta klyftorter av Visingsöformationens bergarter, som förekomma nordväst och sydväst om Jönköping. Den utgöres av en svagt fältspathaltig, typiskt klastisk sandsten med förhållandevis stor porvolym och innehåller ett genom infiltrationsföreteelser delvis gråfärgat cement. Bergarten liknar såväl makro- som mikroskopiskt till identitet den sandsten, som utbreder sig t. ex. vid Tranghalla nordväst om Jönköping. Den makroskopiska likheten förhöjes ytterligare därigenom att såväl funtens kar som dess fundament uppvisa tunna mylonitiserings-

[1] Lind: Dopn.

[2] Roosval: Dopfuntar i Statens hist. museum s. 46 (bild).

[3] O. N. R. M. III s. 367.

[4] Scriptores rerum suecicarum II s. 362 f., Ett fornsvenskt legendarium II s. 854, Svenska Fornskriftsällsk. saml. 7.

[5] Hylt.-Cav.-för. årsbok 1927 s. 156.

[6] Sjögren: Sverige II s. 189.

ränder (krosszoner), som just utmärka sandsten från Tranghalla. Det kan givetvis ifrågasättas, om mästaren vid funtens tillhuggning begagnat fast anstående sandsten eller lösa block, på stenhuggarspråk s. k. 'hallar' eller 'hällar', vilka med landisen kunna tänkas förda ganska långt från sin klyftort. Emellertid förefaller det senare antagandet mindre troligt, emedan de olika funtstyckena var för sig innehålla de nämnda mylonitiseringsränderna, längs vilka lösa block under sin transport med landisen i de flesta fall torde ha brustit. Sannolikheten talar sålunda för att funtens bergart härstammar från någon av Visingsöformationens västra sandstensblottningar inom dess utbredningsområde kring Jönköping.»

Utom vid de nämnda platserna förekommer Visingsösandstenen i fast klyft även öster om Stensjön i Lekeryds och Öggestorps socknar samt inom ett litet område öster om Tenhultsjön i sistnämnda socken.[1]

Något bebyggelsenamn, som överensstämmer med det på funten inristade, kan ej hittas inom de angivna områdena. Det förefaller för övrigt även troligare, att det sökta namnet betecknar ett berg eller en del av ett sådant, där fabrikation av funtar ägt rum[2], men det erbjuder stora svårigheter att uppspåra ett naturnamn, om man ej har en mycket ingående kännedom om den trakt, där det skall sökas. Genom studier på kartor och i Ortnamnsarkivet i Uppsala samt utfrågning av ortnamnsuppteckнare, som varit verksamma inom de angivna områdena, har jag sökt komma till rätta med detta spörsmål utan att dock finna någon ledtråd. Hänvändelser till präster och andra med trakten väl förtrogna personer ha ej heller lämnat något resultat. Namnet kan vara försvunnet.

I isländsk transskription lyder inskriften:

*Finnviðr hió ker þetta á *Dýrabergi (~ *Þiórabergi).*
Finnved högg denna funt på Djuraberg (~ Tjuraberg).

För dateringen av inskriften böra följande moment beaktas. Den övergång *ia* > *iæ*, som vi funnit exempel på i 26—31 **biærh : e**, är dokumenterad redan genom inskrifter från 1000-talets senare hälft, t. ex. **hielbi** L. 71, vilken härrör från runristaren Balle, som började sin verksamhet 1050—1060.[3] I 1100- och 1200-talens diplom synes den ifrågavarande ljudövergången vara längre hunnen i Småland och trakter av Östergötland än i Västergötland och Värmland. Ordet *biærgh* har *æ*-vokal redan i de äldsta beläggen.[4] Ett vida yngre drag är den svarabhaktivokal, som förekommer i 1—8 **finviþir**. På Salebyklockan från Västergötland 1228 förekommer ej ännu dylik vokal[5], men den finnes i inskriften på den småländska Burserydsfunten, som av den konsthistoriska sakkunskapen dateras till 1200-talets sista fjärdedel.[6] Svarabhaktivokal är emellertid även iakttagen i småländska diplom från 1200-talets början, alltså tidigare än i Västergötland, där man ej har konstaterat några exempel förrän under 1200-talets senare hälft.[7] Det runalfabet, som har använts på Blädingefunten, är det fullständigt stungna med särskilda tecken icke blott för *a* och *æ* utan även för *k* och *g*, och *f* och *v* (*t* och *d*). Ett konservativt drag i Blädingeskriften är den öppna **r**-runan, men även **b**-runan, där detta drag är oursprungligt, är av liknande typ. Den punkterade **f** runan anses ej ha kommit i bruk förrän inemot år 1300[8], men om andra skäl tala för en något tidigare datering, bör ej **v**-runans förekomst anses som något avgörande

[1] Geol. kartan A a 123 samt Beskrivning till densamma s. 86.

[2] Vid en plats i Fagereds socken i Halland med namnet Funtaliden, belägen inne i skogen vid en övergiven landsväg, påträffades två till hälften bearbetade dopfuntar (Fornvännen 1918 s. 97 ff.).

[3] v. Friesen: Uppl. runstenar s. 61.

[4] Nbg s. 182 ff.

[5] T. 28.

[6] Roosval: Dopfuntar i Statens hist. museum s. 52 f., N. Sm. Medd. VIII s. 87.

[7] Nbg s. 226.

[8] v. Friesen i Hoops IV s. 50.

hinder därför, då den är en modifikation av **f**-runan i överensstämmelse med en inom futharken sedan länge tillämpad princip (se vidare nedan!).

Ett försök må också göras att finna Blädingefuntens stilfränder bland de övriga dopfuntarna. Det som framför allt kännetecknar den är den nästan fullständiga frånvaron av dekoration, både figurer och växtornament. Dess enda utsmyckning är det lilla bandornamentet runt övre randen. Den cylindriska skålen med nedåt rundad profil och den tärningskapitälformade foten äro andra stildrag, som jämte det ovannämnda bestämma dess karaktär.

En dopfunt, som i åtskilliga väsentliga avseenden överensstämmer med den nu behandlade, finnes i Barkåkra i Skåne.[1] Dess fot påminner om motsvarande parti på Blädingefunten, den figurlösa skålen ävenledes — Blädingefunten har rakare väggar — och bandornamentet runt övre randen framhäver tydligt likheten mellan de båda föremålen. På Barkåkrafuntens fot finnas djurfigurer, men så svagt prononcerade, att de endast äro konturtecknade, ej utförda i relief. I västra Skåne finnes en annan funt, som i vissa avseenden påminner om den föregående, nämligen i Landskrona.[2] Den saknar all figurutsmyckning. Dess fot avviker från Blädingefuntens. Runt skålens övre kant löper en ranka, i vilken små kors äro infällda, vilka till sin form överensstämma med dem som finnas på den sistnämnda. Principen för dekorationens applicering är alltså densamma, fast vi i ena fallet ha ett bandornament, i det andra en acantus-ranka. Flätningen synes vara ensartad. Det synes ganska säkert, att ett visst samband, om också ej ett omedelbart sådant, finnes mellan Blädingefunten och de nämnda skånska funtarna, i synnerhet Barkåkrafunten. Denna sammanställes å andra sidan av Tynell[3] med en grupp danska funtar, som kännetecknas därav, att deras fot har formen av ett tärningskapitäl, medan skålen är halvsfärisk eller lågt cylindrisk och saknar figurutsmyckning men har vegetativ dekor. På Jylland äro dessa funtar mycket talrika, och där känna vi en av deras mästare till namnet, Horþer, som arbetade 1160—1190.[4] Dessa funtar tillhöra en stilriktning, som framträder inom stenkonsten vid slutet av 1100-talet och som kännetecknas därav att funtarna bli enklare, »lugnare» i sin dekoration, varefter man så småningom kommer fram till en rent ikonoklastisk stil.[5]

Från dessa nu beskrivna funtar skiljer sig Blädingefunten därigenom att den, bortsett från snodden vid övre kanten, saknar all slags utsmyckning, även vegetativ sådan — de danska ha frodig växtornamentik. Därigenom förefaller den att vara yngre än dessa funtar från 1100-talets slut. Den har vidare ett ganska kraftigt utåtbuktat skaft, som parallellerna på danskt och skånskt område sakna, varigenom den blir resligare. Skaft förekommer i Skåne *endast undantagsvis o. 1200* men blir *senare vanligare.*[6]

På de äldre funtarna finnes dessutom ett urtömningshål för dopvattnet, vanligen rakt ned genom foten, under det att de yngre helt sakna sådant.[7] Enligt Roosval saknas urtömningshål först på de funtar, som tillverkats under senare hälften av 1200 talet.[8] Blädingefunten har ursprungligen ej haft något urtömningshål. Den lilla excentriska avloppskanal, den är försedd med, kan ha tagits upp på den tid, då den tjänstgjorde som blomsterurna i Oby park. Med stöd av den av Roosval givna regeln, som dock ej synes vara helt undantagslös[9], kan alltså 1250 ansättas som terminus ante quem non. Beträffande åldern peka alltså de konsthistoriska enskildheterna i samma riktning som de språkhistoriska momenten. Förmodligen bör dopfunten

[1] Tynell: Skånes medeltida dopfuntar s. 146 f., pl. II: 4.
[2] Tynell a. a. pl. XLI: 1, s. 87.
[3] a. a. s. 146.
[4] Roosval: Die Steinmeister Gotlands s. 54 ff.
[5] Roosval a. a. s. 53 ff., Studier i Danmark s. 51 ff.
[6] Tynell a. a. s. 147.
[7] Tynell a. a. s. 150.
[8] Die Steinmeister Gotlands s. 50.
[9] Se Rydbeck i Tidskr. f. konstvetenskap 1919 s. 63.

emellertid till tiden ej skiljas alltför mycket från de besläktade funtarna i Skåne och Danmark, och ej förläggas hitom 1250. Den synes vara rent romansk.

Ovanstående behandling av Blädingefunten var färdig i koncept, när Blomqvists avhandling Studier i Smålands romanska stenkonst utkom, där funten behandlats från konsthistorisk synpunkt och dess samband med inhemska och utländska stilriktningar belysts.[1] Blädingefuntens mästare tillhör enl. denne förf. en stenhuggareskola, av vilken flera verk finnas bevarade, dopfuntar, portaler, figurskulpturer och västtorn, huvudsakligen i Njudung, dit den förlagt sin verksamhet, sedan den först utövat den i trakten av Vättern. Enl. Blomqvist skall »Finnvidertruppen» ha börjat sin verksamhet o. 1150 och slutat den före 1175.[2] Före den sistnämnda tidpunkten skall alltså Blädingefunten ha kommit till. Mot Blomqvists konsthistoriska argumentering må inga motsägelser framställas från min sida. Det må endast framhållas, att denna datering förutsätter en högre ålder på vissa språkliga företeelser än som hittills vanligen antagits.

5. Transjö. Hjortsberga sn. Allbo hd.

Pl. III—V.

Litteratur: B. 1000; L. 1272; Stephens: O. N. R. M. II s. 804, Stephens och Carl Säve i O. N. R. M. III s. 346 f.; Bugge i Runverser s. 247; P. Vistrand: teckning i A. T. A.; Ihrfors: Smolandia sacra III s. 299 med teckning; v. Friesen i N. Sm. Medd. VI s. 47; Berggren: tre fotografier i A. T. A.

Stenen i Transjö är rest på ett norr om landsvägen beläget gärde, som hör till Dalbogård. Ungefär 60 meter norr om stenen synes ett gravfält, bestående av 15 kullar, bland vilka en vacker lövträdsdunge vuxit upp (se pl. III). Eftersom Stephens säger, att stenen blivit »re-raised»[3], har den troligen legat kullfallen någon tid. Nu är den ganska starkt lutande. Den har runor på tre sidor, av vilka den som uppbär inskriftens början, sidan **A** nedan, vetter mot nordost. Sidan **C** är vänd mot sydost och **B** mot sydväst.

Stenen är 2 ½ m. hög, pelarlik, fyrkantig. Sidan **A** är 28 cm. bred vid basen, 33 vid toppen, sidan **B** är 50 cm. bred vid basen, 29 vid toppen, sidan **C** är 63 cm. bred vid basen, 35 vid toppen. Inskriften börjar vid basen på **A** och går upp till toppen, fortsätter på **B** från toppen nedåt och vidare på **C** från basen uppåt. På sidan **A** stå runorna 1—25, på **B** runorna 26—37, på **C** 38—69. Runornas höjd växlar mellan 22 och 17 cm. Inskriften är omgiven av enkla marglinjer. Den lyder:

: kotr : sati : sten : þana : eftʀ : ketil : | : sun : sin : han : faʀ : | : mana : mesro : niþikʀ : eʀa : eklati : ali : tunþi

1 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Samtliga **k**, **l** och **o** i inskriften ha bistavarna på vänster sida, **m**-runorna äro punkterade ᛘ. Nr 2, som i B., O. N. R. M. och Smol. sacra läses **a**, är emellertid **o**. 22 **e** läses i B., av Ihrfors och av Stephens-Säve **i**. Punkten på huvudstaven är med säkerhet ej av naturen och sitter på samma plats som på övriga **e** i inskriften. 25 **l** är ganska starkt vidgat på grund av vittring, men läsningen är fullt säker. Sidan **B**, där runorna 26—37 äro placerade, är ganska vittrad vid toppen, dock ej så svårt, att någon tvekan behöver råda om vad där står. Överst synes sammanbindningen mellan de båda längsgående marglinjerna och därefter ett tydligt :. Det senare är ej noterat av B., Stephens-Säve eller v. Friesen. Första ordet på denna sida är 26—28 **sun**. Av 26 **s** synes nu den vänstra vinkeln. Spår av fortsättningen uppåt, möjligen även av runans

[1] a. a. s. 44 ff.

[2] a. a. s. 65 ff.

[3] a. a. III s. 347.